

Transgraniczne postępowanie upadłościowe w ramach UE

W dzisiejszej rzeczywistości gospodarczej działalność przedsiębiorstw coraz częściej wykracza poza granice jednego państwa. Międzynarodowy obrót gospodarczy niesie jednak za sobą szereg zagrożeń, w tym m.in. w postaci ryzyka bankructwa zagranicznego kontrahenta oraz konsekwencji z tym związanych. Zasady dochodzenia należności od zagranicznego upadłego podmiotu uzależnione są w szczególności od prawa, które w danym przypadku jesteśmy obowiązani stosować. Celem niniejszego opracowania jest przybliżenie reguł rządzących transgranicznymi postępowaniami upadłościowymi i restrukturyzacyjnymi w ramach Unii Europejskiej.

I. Rozporządzenie 2015/858

Problematyka prawa właściwego poszczególnych państw członkowskich w zakresie postępowań insolwencyjnych (upadłościowych lub restrukturyzacyjnych) rozwiązana została na poziomie prawa unijnego. Mianowicie, zasady wzajemnego uznawania orzeczeń oraz uprawnienia poszczególnych państw członkowskich do rozstrzygania o upadłości przedsiębiorstw zostały uregulowane w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. Powyższe rozporządzenie zostało przyjęte 20 maja 2015 r. i z dniem 26 czerwca 2017 r. zastąpiło uprzednio obowiązujące rozporządzenie nr 1346/2000.

Warto zauważyć, iż zmiany wprowadzane w prawie unijnym zbiegły się ze zmianami dokonywanymi w tym zakresie w prawie polskim (od 1 stycznia 2016 r. w Polsce obowiązują przepisy ustawy Prawo restrukturyzacyjne i znowelizowane przepisy ustawy Prawo upadłościowe). Powyższe doprowadziło do pewnych rozbieżności pomiędzy prawem polskim i unijnym, w szczególności w zakresie uznawania przez unijne rozporządzenia polskich postępowań restrukturyzacyjnych. Od 26 czerwca 2017 r. wszystkie cztery typy polskich postępowań restrukturyzacyjnych są już jednak w pełni uznawane jako postępowania insolwencyjne w rozumieniu rozporządzenia.

Celem prawodawcy unijnego przyświecającym przyjęciu przedmiotowego rozporządzenia jest dążenie do ujednoczenia prawa upadłościowego w ramach całej Unii Europejskiej. W jego ocenie ma to bowiem doprowadzić do istotnego zwiększenia skuteczności i efektywności transgranicznych postępowań upadłościowych. Powyższa intencja jest realizowana poprzez wprowadzenie zasady uznawania orzeczeń upadłościowych innych państw członkowskich, jak również zmierzanie do ograniczenia uprawnień zagranicznych wierzycieli do otwierania odrębnych postępowań upadłościowych we własnych jurysdykcjach.

Wśród państw członkowskich UE powyższe zasady nie mają zastosowania jedynie do Królestwa Danii. Stosownie do protokołu nr 22 Dania nie uczestniczy w przyjęciu i stosowaniu rozporządzeń z zakresu międzynarodowego postępowania upadłościowego, wobec czego uznawanie i skuteczności postępowań duńskich w innych państwach członkowskich oraz postępowań innych państw członkowskich w Danii podlegają takim zasadom, jak w stosunku do państw spoza Unii Europejskiej.

II. Jurysdykcja

Podstawowym zagadnieniem w ramach transgranicznego postępowania upadłościowego jest kwestia ustalenia właściwej jurysdykcji do wszczęcia postępowania upadłościowego. Przysługuje ona sądowi państwa członkowskiego, na którego terytorium znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika. Głównym ośrodkiem podstawowej działalności jest natomiast miejsce, w którym dłużnik regularnie zarządza swoją działalnością o charakterze

ekonomicznym i które jako takie jest rozpoznawalne dla osób trzecich. W stosunku do osób prawnych domniemywa się, że głównym ośrodkiem podstawowej działalności jest miejsce siedziby statutowej, natomiast w stosunku do osób fizycznych domniemywa się, że miejscem tym jest główne miejsce wykonywania działalności. Należy jednak podkreślić, iż po pierwsze powyższe domniemania nie mają zastosowania, jeżeli siedziba lub miejsce prowadzenia działalności zostały przeniesione w okresie poprzednich 3 miesięcy, a po drugie powyższe domniemanie może zostać obalone przywołaniem stosownych dowodów.

Każdy sąd, do którego wpłynie wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęcie innego postępowania insolwencyjnego ma obowiązek z urzędu zbadać, czy spełnione są przesłanki wszczęcia postępowania w jego jurysdykcji. Dłużnik oraz każdy z wierzycieli jest uprawniony do zaskarżenia postanowienia o ogłoszenia upadłości na gruncie braku podstaw jurysdykcyjnych.

Orzeczenie sądu upadłościowego w państwie członkowskim posiadającym jurysdykcję podlega z mocy prawa uznaniu we wszystkich pozostałych państwach członkowskich z chwilą, gdy stanie się ono skuteczne w państwie wszczęcia postępowania. W rezultacie, w żadnym innym państwie członkowskim nie jest dopuszczalne otwarcie innego głównego postępowania upadłościowego lub podobnego, chyba że istnieją przesłanki do otwarcia wtórnego postępowania upadłościowego. Do czasu ewentualnego otwarcia wtórnego postępowania, uznanie orzeczenia o ogłoszeniu upadłości powoduje, iż przedmiotowe orzeczenie, co do zasady, wywołuje we wszystkich państwach członkowskich takie same skutki, jakie wywołuje w państwie wszczęcia postępowania.

III. Prawo właściwe

W ramach transgranicznych postępowań insolwencyjnych zasadą jest, że w stosunku zarówno do sposobu prowadzenia postępowania upadłościowego, jak i jego skutków, zastosowanie winno mieć prawo państwa wszczęcia głównego postępowania. Przepisy rozporządzenia przewidują jednak szereg odrębności od powyższej reguły.

W pierwszej kolejności należy podkreślić, iż powyższa generalna zasada nie ma zastosowania do praw rzeczowych przysługujących wierzycielom lub osobom trzecim na składnikach majątkowych dłużnika, które w chwili wszczęcia postępowania znajdują się na terytorium innego państwa członkowskiego. Otwarcie postępowania insolwencyjnego w innym państwie członkowskim nie powinno modyfikować treści praw zastawniczych lub hipotek ustanowionych na majątku upadłego. W dalszym ciągu jednak zarządca zagraniczny może zakwestionować przedmiotowe prawa ze względu na ich nieważność, zaskarżenie lub względną bezskuteczność czynności prawnej dokonanej ze szkodą dla ogółu wierzycieli zgodnie z prawem wszczęcia postępowania.

Nadto, ogólna zasada o zastosowaniu prawa państwa wszczęcia postępowania ulega modyfikacji w zakresie uprawnień wierzycieli do potrącania wierzytelności, umów uprawniających do nabycia lub korzystania z nieruchomości położonej na terytorium innego państwa członkowskiego, czy też umów o pracę. Przepisy rozporządzenia zawierają również dalsze szczegółowe regulacje odnośnie innych instytucji prawnych w zakresie zastosowania prawa danego państwa, wobec czego należy pamiętać, aby każdy stosunek prawny z zagranicznym upadłym zweryfikować pod kątem powyższych regulacji.

IV. Wtórne postępowanie

Niezależnie od wspomnianej tendencji do ograniczania możliwości otwierania większej liczby postępowań insolwencyjnych, przepisy prawa unijnego przewidują w określonych okolicznościach możliwość wszczynania wtórnych postępowań upadłościowych.

Wtórne postępowanie upadłościowe lub podobne jest to postępowanie wszczynane obok głównego postępowania w innym państwie członkowskim. Dopuszczalne jest to jedynie w państwie członkowskim, w którym upadły posiada oddział swojego przedsiębiorstwa oraz w którym znajduje się jego majątek. Skutki wtórnego postępowania upadłościowego ograniczone są wyłącznie do majątku znajdującego się w państwie tegoż postępowania. Powyższe ma na celu ochronę interesu zagranicznych wierzycieli, którzy z uwagi na funkcjonowanie wierzyciela w ich państwie mieli prawo spodziewać się, iż stosunki ich łączące będą regulowane na zasadach obowiązujących w tymże państwie. Wtórne postępowanie wszczyna się na wniosek zarządcy w postępowaniu głównym lub na wniosek każdego podmiotu, który byłby uprawniony do wszczęcia postępowania upadłościowego zgodnie z prawem państwa postępowania wtórnego.

Podstawową różnicą w stosunku do postępowania głównego jest to, iż postępowanie wtórne toczy się zgodnie z przepisami proceduralnymi państwa wszczęcia postępowania wtórnego, jak również skutki tegoż postępowania są regulowane prawem materialnym tejże jurysdykcji. Należy mieć na względzie, iż zarządca w postępowaniu głównym oraz zarządca w postępowaniu wtórnym mają obowiązek ścisłej współpracy odnośnie prowadzonych postępowań oraz likwidacji majątku dłużnika.

Każdy wierzyciel może zgłosić swoją wierzytelność w postępowaniu głównym i w każdym postępowaniu wtórnym. Każdy z zarządców zgłasza również już zgłoszone wierzytelności w innych wszczętych postępowaniach, o ile jest to zgodne z interesem wierzycieli. Następnie każdy z zarządców przeprowadza niezależnie likwidację majątku upadłego mieszczącego się w jego jurysdykcji oraz przeprowadza podział majątku pomiędzy wierzycieli uczestniczących w danym postępowaniu. W przypadku, gdy po podziale majątku w ramach postępowania wtórnego pozostanie nadwyżka majątku upadłego, wówczas pozostałą kwotę przekazuje się do masy upadłości postępowania głównego.

V. Podsumowanie

Zważając na powyższe zasady, podejmując działalność w zakresie obrotu handlowego w Unii Europejskiej warto brać pod uwagę, iż w przypadku ogłoszenia upadłości podmiotu zagranicznego stosunki prawne obowiązujące w relacji z nim mogą ulegać stosownym modyfikacjom. Za wyjątkiem enumeratywnie wymienionych przypadków, zastosowanie przepisów prawnych według jurysdykcji wierzyciela jest *de facto* możliwe jedynie w przypadku istnienia oddziału upadłego w tej jurysdykcji oraz w stosunku do majątku w niej położonego. Uwzględnienie przytoczonych okoliczności na etapie rozpoczęcia współpracy z przedsiębiorcą zagranicznym może istotnie zwiększyć szanse na skuteczne zabezpieczenie własnych interesów na wypadek jego bankructwa.

Autor:
Marcin Kaszyński